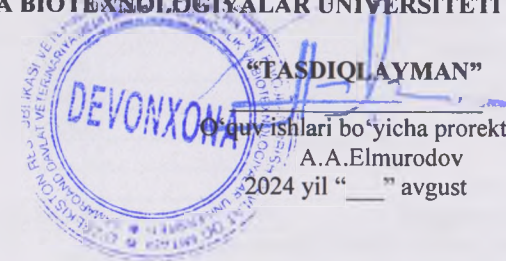

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI**

**DORIVOR O'SIMLIKLARNI INTRODUKSIYASI VA
AKKLIMATIZATSIYASI FANI BO'YICHA**

SILLABUS

Magistratura mutaxassisligi uchun

Bilim sohasi:	800000 – Qishloq, o'rmon, baliq xo'jaligi va veterinariya
Ta'lim sohasi:	810000 – Qishloq xo'jaligi
Mutaxassislik:	70811101 – Dorivor o'simliklarni yetishtirish va qayta ishlash texnologiyasi

Samarqand – 2024

Modul / FAN SILLABUSI
Biotexnologiya fakulteti
70811101 – Dorivor o'simliklarni yetishtirish va
qayta ishlash texnologiyasi mutaxassisligi

Fan nomi:	<i>Dorivor o'simliklarni introduksiyasi va akklimatizatsiyasi</i>
Fan turi:	Majburiy
Fan kodi:	DO'IA1106
Yil:	1
Semestr:	1
Ta'lim shakli:	Kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	180
Ma'ruza	40
Amaliy mashg'ulotlar	50
Laboratoriya mashg'ulotlari	-
Seminar	-
Mustaqil ta'lim	90
Kredit miqdori:	6
Baholash shakli:	Imtihon
Fan tili:	O'zbek

Fan maqsadi (FM)

FM1	Dorivor o'simlik introduksiyasi va akklimatizatsiyasining nazariy va amaliy asoslari, introduksiya tushunchalari, mohiyatlarini va bioekologik qonuniyatlarini o'rgatish hamda ularni amalda tatbiq etish ko'nikmasini hosil qilishdan iborat.
------------	--

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar

1.	Botanika
2.	Biologiya
3.	Ekologiya
4.	O'simlikshunoslik

Ta'lim natijalari (TN)

	Bilimlar jihatidan:
TN1	Dorivor o'simliklarning introduksiyasi, iqlimlashtirish, madanilashtirish (domestikatsiya) va madaniylashtirish mohiyati bilishi kerak;
TN2	Introduksiyaning nazariy va amaliy asoslari, sug'oriladigan va sug'orilmaydigan yerlarda dorivor o'simliklarni yetishtirish texnologiyasi, xom ashyosini tayyorlash muddatlarini, hosildorlikni oshirish va maxsulot

lozim:

- fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
- fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilsa;
- bayon qilish ravon bo'lmasa;
- fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinsa;
- fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.
- **g) quyidagi hollarda talabaning bilim darajasi qoniqarsiz 2 baxo bilan baholanishi mumkin:**
- fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayorgarlik ko'rilmagan bo'lsa;
- fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
- fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
- fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
- fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
- fanni bilmasa.

Fan o'qituvchisi haqida ma'lumot

Muallif:	M.X.Begmatova – SamDVMChBU, “Biologiya, ekologiya va dorivor o'simliklar” kafedrasida mudiri, v.b dotsent b.f.f.d. (PhD).
E-mail:	maloxatbegmatova@mail.ru
Tashkilot:	Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti “Biologiya, ekologiya va dorivor o'simliklar” kafedrasida
Taqrizchilar:	1. E.I. Xamdanova - Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Samarqand filiali Tabiiy, ijtimoiy fanlar va jismoniy madaniyat kafedrasida dotsenti; 2. Y.Sh.Tashpulatov – Samarqand agroinnovatsiyalar va tadqiqotlar instituti "Fundamental va gumanitar fanlar" kafedrasida dotsenti b.f.f.d. (PhD).

Mazkur Sillabus universitet o'quv-uslubiy Kengashning 2024 yil 29-avgustdagi 1-sonli yig'ilishi bayoni bilan tasdiqlangan.

Mazkur Sillabus “Biologiya, ekologiya va dorivor o'simliklar” kafedrasining 2024 yil ___ avgustdagi ___ sonli yig'ilishi bayoni bilan ma'qullangan.

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i

R. Ro'ziqulov

Fakultet dekani

A. Nurniyozov

Kafedra mudiri

M. Begmatova

Tuzuvchilar

M. Begmatova

G.A.Suvonova

	to'g'risida"gi PQ-187-son qarori.
6.	Abu Ali ibn Sino. Tib qonunlari. 2-kitob. Toshkent. 1994. 210 b.
7.	А.Эргашев, У.Ахмедов, А.Абзалов, М.Юлчиева, А.Маматкаримов Доривор ўсимликларни етиштириш технологияси фанидан амалий машгулотлар “Ўқув қўлланма” Тошкент-2009.
8.	Д.С.Ивашин. З.Ф.Катина. Лекарственные растения Украины “Урожай” 1978, 320 с
Ахборот манбаалари	
1.	www.gov.uz-O'zbekiston Respublikasi hukumat portal
2.	www.lex.uz- O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
3.	http://www.kurdyumov.ru/plodorodie/folkner/folk03.php
4.	http://eslovar.ru/66259/
5.	http://www.docu.ru/?pq74180

Talabaning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

a) 5 baho olish uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini to'liq yoritishga o'sha;
- fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
- fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;
- fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon etishga o'sha;
- berilgan savollarga aniq va lo'nda javob bera o'sha;
- konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
- mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-xuquqiy hujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
- fanga tegishli mavzulardan biri bo'yicha ilmiy maqola chop ettirgan bo'lsa;
- tarixiy jarayonlarni sharhlay bilsa;

b) 4 baho olish uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
- fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushungan bo'lsa;
- fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirasida bajarsa;
- fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera o'sha;
- fan bo'yicha konspektini puxta shakllantirgan bo'lsa;
- fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy hujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.

v) 3 baho olish uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi

	sifatini yaxshilashni bilishlari lozim;
TN3	Introdusentlarni tarqalish areali va bioekologik xususiyatlari, introdusentlarning biokimyoviy tarkibini bilishi kerak;
TN4	Kamyob va yo'qolib borayotgan dorivor o'simlik turlari, dorivor o'simliklar urug'chiligidagi nazorat karantin ishlari, chet el florasiga mansub istiqbolli dorivor o'simliklar turlari, introdusentlarning raqobatbardoshligi haqida umumiy tasavvuriga ega bo'lishi kerak;
Ko'nikmalar jihatidan:	
TN5	Introduksiyaning nazariy va amaliy asoslarini, introduksiya, iqlimlashtirish, xonakilashtirish (domestikatsiya) va madaniylashtirish mohiyati yuzasidan bilishi va ulardan foydalana olishi kerak;
TN6	Floristik vohalar va chet el florasiga mansub istiqbolli dorivor o'simliklar turlari, introduksiya usullarini, introdusentlarni raqobatbardoshligi va ularni baholay olishni;
TN7	Kolleksiya yaratish va ularni parvarishlash texnologiyasini (yerni tayyorlash, ekish usuli, ekish muddati, sug'orishlar, oziqlantirish, ishlov berish, begona o'tlarga qarshi kurashish) ishlab chiqish;
TN8	Himoyalangan yerlarda dorivor o'simliklarni saqlash va introdusentlarni ko'paytirish usullari yuzasidan ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak.

Fan mazmuni	
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)	
M1	Fanning maqsadi va vazifasi. Introduksiyaning rivojlanish ta'rixi
M2	Floristik vohalar va introduksiya nazariyalari
M3	Introduksiya, iqlimlashtirish.
M4	Reintroduksiya asoslari
M5	Introduksiya omillari
M6	Introduksiya ob'yektlari va uslublari
M7	Intodutsentlarda biometrik va fenologik kuzatishlarni tadqiq etish asoslari
M8	Intordutsent o'simliklarning bioekologik xususiyatlari
M9	Sug'oriladigan dorivor o'simliklarni introduksiya
M10	Sho'r yerlarda dorivor o'simliklarni introduksiya
M11	Introdutsentlarni tashqi muhit omillariga munosabati
M12	Introduksion baholash usullari
M13	O'zbekiston sharoitiga introduksiya qilingan bir yillik dorivor o'simlik turlarining dastlabki agrotexnikasi
M14	O'zbekiston sharoitiga introduksiya qilingan ikki yillik dorivor o'simlik turlarining dastlabki agrotexnikasi
M15	O'zbekiston sharoitiga introduksiya qilingan ko'p yillik dorivor o'simlik turlarining dastlabki agrotexnikasi
M16	O'zbekiston sharoitiga introduksiya qilingan chala buta va buta

	turlarining dastlabki agroteknikasi
M17	O'zbekiston sharoitiga introduksiya qilingan daraxt turlarining dastlabki agroteknikasi
M18	Introdutsent dorivor o'simlik turlarining dastlabki agroteknikasi
M19	O'zbekistonda dorivor o'simliklar genofondi. Istiqbollari va muammolari
M20	Introduksiyaning xalq xo'jaligidagi ijtimoiy va iqtisodiy ahamiyati
Mashg'ulotlar shakli: amaliy mashg'ulotlar (A)	
A1	Dorivor o'simliklar introduksiya asoslari
A2	Floristik vohalar va ularni amaliy tadqiq etish asoslari
A3	Dorivor o'simliklarni tarqalish areali
A4	Dorivor o'simliklarni hayotiy shakli va bioekologik xususiyatlari
A5	O'zbekiston sharoitiga introduksiya qilingan bir yillik dorivor o'simlik turlarini o'rganish.
A6	O'zbekiston sharoitiga introduksiya qilingan ikki yillik dorivor o'simlik turlarini o'rganish.
A7	O'zbekiston sharoitiga introduksiya qilingan ko'p yillik dorivor o'simlik turlarini o'rganish.
A8	O'zbekiston sharoitiga introduksiya qilingan buta turlarini o'rganish.
A9	O'zbekiston sharoitiga introduksiya qilingan daraxt turlarini o'rganish
A10	Introduksiya sharoitida tabiiy omillarni o'rganish
A11	O'zbekiston sharoitiga introduksiya qilingan subtropik o'simlik turlarini o'rganish
A12	O'zbekiston sharoitiga introduksiya qilingan tropik o'simlik turlarini o'rganish
A13	O'zR "Qizil kitobi"ga kiritilgan dorivor o'simliklar biologiyasi va ekologiyasini o'rganish
A14	Introdutsent o'simliklarni ko'paytirish (generativ, vegetativ) usullarini o'rganish
A15	O'simliklarda biometrik kuzatishlarni tadqiq etish
A16	O'simliklarda fenologik kuzatishlarni tadqiq etish.
A17	Introdutsentlarni tashqi omillarga bo'lgan munosabatini o'rganish.
A18	Introdutsentlarni tuproq omillariga bo'lgan munosabatini o'rganish
A19	Introdutsentlarni begona o'tlarga bo'lgan munosabatini o'rganish
A20	Eko-introduksion baholash asoslari
A21	Dorivor o'simliklar kolleksiyasi bilan tanishish
A22	Iqtisodiy samaradorligini hisoblash usullarini o'rganish
A23	Dorivor o'simliklar introduksiya va reintroduksiya asoslari
A24	Dorivor o'simliklarni tarqalish areali
A25	Dorivor o'simliklarni bioekologik xususiyatlarining tahlili

Mustaqil ta'lim (MT)		
1.	Introduksiya sharoitida tabiiy omillarni o'rganish.	8
2.	O'zbekiston sharoitiga introduksiya qilingan subtropik o'simlik turlarini o'rganish.	8
3.	O'zbekiston sharoitiga introduksiya qilingan tropik o'simlik turlarini o'rganish.	8
4.	O'zR "Qizil kitobi"ga kiritilgan dorivor o'simliklar biologiyasi va ekologiyasini o'rganish.	8
5.	O'simliklarda biometrik va fenologik kuzatishlarni olib borishni o'rganish.	8
6.	Introduksiya qilinadigan dorivor o'simliklarni tashqi muhitga bo'lgan munosabati.	8
7.	Dorivor o'simliklar urug'chiligidagi nazorat karantin ishlari bilan tanishish.	8
8.	Dorivor o'simliklarni ko'paytirish usullarini o'rganish.	8
9.	Dorivor o'simliklar kolleksiyasi bilan tanishish.	8
10.	Introduksiya qilingan dorivor o'simliklarni turlari.	8
11.	Import dorivor o'simlik turlarini yetishtirishni o'rganish.	6
12.	Iqtisodiy samaradorligini hisoblash usullarini o'rganish.	4
Jami:		90

Asosiy adabiyotlar	
1.	M.X.Begmatova, A.A.Elmuurodov, Sh.Sh.Shermazarov, A.A. Nurniyozov. Dorivor o'simliklar yetishtirish texnologiyasi.amaliy mashg'ulotlar uchun "O'quv qo'llanma" Toshkent-2023. 208 bet.
2.	Холматов Х.Х., Қосимов А.И. Доривор ўсимликлар. Тошкент – 1994 - 368 b.
3.	E.T.Berdiyev, M.X.Hakimova, G.B.Maxmudova. O'rmon dorivor o'simliklari - T.: «Sano-standart» nashriyoti, 2016, - 276 bet
Qo'shimcha adabiyotlar	
1.	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik. "Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021 yil. – 52 bet.
2.	Mirziyoyev Sh.M. Insonparvarlik, ezigulik va bunyodkorlik-milliy g'oyamizning poydevoridir. Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021 yil. – 36 bet.
3.	Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toshkent, "O'zbekiston" nashriyoti, 2022 yil. – 416 bet.
4.	O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 28-martdagi "Veterinariya va chorvachilik sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5696 son Farmoni.
5.	O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 31-martdagi "Veterinariya va chorvachilik sohasida kadrlar tayyorlash tizimini tubdan takomillashtirish